

STRESZCZENIE

Czy świadomość wzrokowa ma charakter dychotomiczny czy też stopniowalny? Zarówno wyniki badań empirycznych, jak również proponowane teorie świadomości przynosiły dotychczas sprzeczne odpowiedzi na pytanie o dynamikę przejścia od nieświadomego przetwarzania do etapu, na którym przetwarzane treści stają się świadome. Z jednej strony sugerowano, że proces ten ma charakter stopniowo narastającej świadomości bodźca, z drugiej strony pojawiły się ujęcia sugerujące, że można wyróżnić wyraźny próg, po przekroczeniu którego bodziec staje się świadomy. Wydaje się, że oba ujęcia są w pewnym stopniu prawdziwe, ponieważ proces budowania świadomości wzrokowej może charakteryzować się zmienną dynamiką, modyfikowaną przez czynniki związane z kontekstem i wymaganiami aktualnych zadań poznawczych. Celem niniejszej pracy jest wyłonienie czynników, które mogą pełnić taką modulującą rolę w procesie przejścia od nieświadomego do świadomego przetwarzania bodźców. Na podstawie przesłanek teoretycznych i empirycznych, zaproponowałam dwa czynniki, które z największym prawdopodobieństwem mogą wpływać na stopniowalność. Pierwszym z proponowanych czynników jest poziom przetwarzania w hierarchii systemu poznawczego, drugi zaś stanowi temporalny aspekt selekcji uwagowej, odpowiedzialny za zjawisko mrugnięcia uwagi (ang. *attentional blink*). Postawiłam hipotezy mówiące, że wymuszenie wysokiego poziomu przetwarzania informacji, lub wymuszenie silniejszej selekcji uwagowej, prowadzi do zmniejszenia stopniowalności świadomości wzrokowej. W celu zweryfikowania tych hipotez, zaprojektowałam i przeprowadziłam pięć eksperymentów, podzielonych na dwie linie badań. Pierwsza z nich (Eksperymenty 1 i 2) dotyczyła weryfikacji hipotezy związanej z poziomem przetwarzania informacji, druga natomiast (Eksperymenty 3, 4 i 5) weryfikowała hipotezę związaną z zaangażowaniem uwagi. W eksperymentach prowadzonych w ramach pierwszej linii badań, wykorzystałam modyfikację zadania Posnera i Mitchella (1967), natomiast w eksperymentach przeprowadzonych w ramach drugiej linii użyłam zadania szybkiej sekwencyjnej prezentacji bodźców (ang. *rapid serial visual presentation*, RSVP; Broadbent & Broadbent, 1987), które służy do badania czasowych aspektów uwagi. We wszystkich eksperymentach zbierałam informacje dotyczące zarówno obiektywnych (poprawność, czas reakcji), jak i subiektywnych miar świadomości (widzialność bodźca). Aby zbadać stopniowalność świadomości wzrokowej, przeanalizowałam rozkłady subiektywnych ocen widzialności bodźca. Wyniki eksperymentów z pierwszej linii badań wykazały, że poziom przetwarzania informacji modyfikuje stopniowalność świadomości wzrokowej zgodnie z postawioną hipotezą, tj. wymuszenie wyższego poziomu przetwarzania prowadzi do zmniejszenia stopniowalności. Wyniki badań przeprowadzonych w ramach drugiej linii badań nie były jednoznaczne. Wyniki jednego z przeprowadzonych eksperymentów (Eksperyment 3) były zgodne z hipotezą. Jednak wyniki dwóch pozostałych nie wykazały wpływu zaangażowania uwagi na stopniowalność świadomości (Eksperyment 4), lub przyniosły wynik niezgodny z hipotezą (Eksperyment 5). Te rezultaty sugerują, że problem, z którym się mierzymy może być bardziej złożony. Zarówno poziom przetwarzania informacji, jak również zaangażowanie uwagi modyfikują stopniowalność świadomości wzrokowej, jednak najprawdopodobniej nie są jedynymi

czynnikami, które mają taki wpływ na świadomość. Wśród innych czynników modyfikujących stopniowalność świadomości wzrokowej można wyróżnić wcześniejsze doświadczenia, oczekiwania, a także kontekst. Dlatego też jeśli chcemy w pełni zrozumieć naturę progu dzielącego nieświadome i świadome przetwarzanie informacji, powinniśmy ująć te czynniki w kolejnych projektach badawczych.